

Eternitatea cărții- Cartea și cultura

Dr. ing. Viorel Gaftea,
Membru Comitetul Român pentru Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii
DIS–CRIFST- Academia Română

Anual pe 23 aprilie, organizat de UNESCO, sărbătorim „Ziua Internațională a cărții și a drepturilor de autor”. 23 aprilie marchează pierderea a doi mari scriitori ai literaturii universale: William Shakespeare și Miguel de Cervantes, precum și sărbătoarea Sfântului Gheorghe. În acest caz lupta sa ar fi cu balaurul lipsei de educație, cultură sau care arde cartea. Apoi prin HG nr. 293 din 14 aprilie 2005, ziua de 23 aprilie a fost declarată "Ziua Bibliotecarului din România"

Trăim în era industrială, a fost etichetată etapa și ca Industry 4.0 deși a cam fost depășită și subclasată de noua revoluție a AI-Inteligenței artificiale, spre Societatea 5.0.

Dacă din antichitate până în prezent mărturia cunoașterii a stat scrisul, pe diverse suporturi, apoi a apărut cartea, iată că tendința actuală merge spre „cloud” trecând prin suporti informatici cunoscuți, mai mult sau puțin perisabili.

Reflectând la parcursul istoric trebuie să admitem că Biblioteca și slujitorii ei, cartea tipărită, cartea ce reflectă cultura, educația și știința, au și vor constitui în continuare fundamentul societății umane. Tehnologia, digitalul va asigura diseminarea, accesul larg al informației, cunoașterea avansată și rapidă dar nu va da garanția păstrării intacte peste secole.

Viața noastră și experiența acumulată de la apariția calculatoarelor, a internetului, a suporturile fizice pentru menținerea informației, este prea scurtă ca să putem crede în ceea ce se va întâmpla peste sute, mii ani cu stocarea datelor și a informațiilor digitale, versus experiența cu tipăriturile. Nu putem ataca subiectul istoriei cărții, tehnice în această comunicare, dar este bine să amintim și de câteva realizări în ceea ce privește existența unor lucrări care să consemneze parcursul recent al cărții reflectând rezultatele științei și tehnicii în țara noastră.

Astfel seria doamnei Nona Millea, membră CRIFST, privind **5 volume "Un secol de electronică în România"**, apoi seriile volumelor secțiilor tehnice ale Academiei Române (Tehnică și Tehnologia informației) realizate **în ciclul Civilizația Românească (30 volume)** coordonat de acad. Spinei: <https://www.univagora.ro/upload/redactor/document/d0526-sti-romania-665.pdf>, sau chiar volumele realizate în „**Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani**” <https://acad.ro/institutia/strategie.html> (trei volume și două sinteze), precizează doar o infimă parte din evoluția tehnică a societății noastre.

Retrospectiv putem vorbi de Ediția „1000 de ani de cultură și civilizație românească.” o istorie în imagini, ediție bilingvă” , apariție tipărită cu prilejul Centenarului Marii Uniri a românilor, în care se prezintă în general în imagini, istoria poporului nostru în spațiului locuit în mileniu II al erei noastre. **Istoric** pornind de la Dimitrie Cantemir, enciclopediile realizate, ediția Dimitrie Gusti, setul de volume de ing. Radu Bellu, **Mica Monografie a Căilor ferate din România**, constatăm rolul și consistența adaptată vremurilor în care au fost scrise cărțile, o istorie lăsată moștenire a cunoașterii și realizărilor nației.

Oare trebuie să amintim de **Cartea românească de învățătură**, o carte legislativă tipărită în 1646, din porunca lui Vasile Lupu dar care deși erau la acea vreme Moldova și Țara Românească folosește expresia „românească”, valabilă pentru toate regiunile. Anterior cu 100 de ani „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie” este considerată una dintre capodoperele literaturii medievale românești, o carte unică în lumea medievală a sud-estului Europei.

Ca perspectivă trebuie să punctăm și discursurile de recepție: Acad. DOREL BANABIC, „Evoluția tehnicii și tehnologiilor de la prima la a patra revoluție industrială și impactul lor social”, Acad. MIHAIL-VIOREL BĂDESCU; „Trilema civilizației tehnologice: între tradiție, conservatism și revoluție” cu răspuns de la Acad. Dorel Banabic sau chiar discursul „Căutând calculatoare în celula

biologică”, discurs de recepție, în 24 octombrie 2014 al acad. Gheorghe Păun precum și răspunsul d-lui acad. Solomon Marcus.

Recent, în Conferința „Impactul tehnologiei asupra societății și mediului economic” —Conferință susținută de acad. Ioan Dumitrache, se pune întrebarea „încotro merge civilizația?”. Roboții, AI, digitalizarea totală, chiar știința, vor fi totul?

Menționăm trei planuri în discuție -dezbătute și în Strategia Academiei Române 2018-2038, <https://acad.ro/institutia/strategie.html> :

Cartea tipărită versus cartea digitală,
Proprietatea intelectuală,
Numărul de brevete, inovații.

Ultimul punct îl putem discuta pornind de la creație, inovație amintim articolul „*Declin alarmant al creativității românești! Numărul invențiilor brevetate s-a redus de patru ori în ultimii 32 de ani*” după „perioadele cele mai fertile pentru inventatorii din România, în care s-au depus cele mai multe cereri de brevete de invenție și s-au acordat cele mai multe brevete.

Astfel se menționează că în epoca interbelică (1920 – 1939), cu o medie anuală de 1.273 de cereri și 1.120 de brevete; apoi regimul Ceașescu (1965 – 1989), cu o medie anuală de 3.779 de cereri și 2.378 de brevete. Dar după prăbușirea regimului comunist, numărul acestora a scăzut dramatic, de la un vârf de 3.081 de cereri depuse și 1.428 brevete eliberate, în 1990, la 817 cereri și 376 de brevete, în 2021. Dar aș comenta că au fost etapele revoluțiilor în domeniul IT, al comunicațiilor și al electronicii intensive în toate domeniile, robotică, medicină, internet, servicii informatizate.

În epoca post-comunistă (1990 – 2021), au fost depuse în total 46.619 cereri de brevete de invenție, cu o medie anuală de 1.457 de cereri. Au fost acordate 28.941 de brevete de invenție, în medie 904 de brevete pe an. Evoluția tehnologică și-a spus cuvântul.

(<https://uzpr.ro/04/03/2024/declin-alarmant-al-creativitatii-romanesti-numarul-inventiilor-brevetate-s-a-reduc-de-patru-ori-in-ultimii-32-de-ani/>).

Aici, azi, intervine problematica legată de „Proprietatea intelectuală”, a drepturilor de autor, care au trebuit să fie mult mai puternic respectate și reglementate mai ales într-o lume liberă, digitală în care ***circulația ideilor este foarte rapidă și când contează idea mai mult decât descrierea ei***. În înalta ***tehnologie azi nu se mai copiază, se reinventează, se reprojetează pornind de la o idee***, în mod mai performant.

Cartea religioasă este consemnată istoric cu precădere, legat de nivelul de dezvoltare al societății, de organizare și posibilitățile materiale de acumulare și păstrare a valorilor. Cartea tipărită versus cartea digitală este o discuție data de știință și avansul ei incontestabil.

La Comănești, 2024, a avut loc un „[Dialog între știință și credință la Simpozionul „Dimitrie Ghika-Comănești”](#)”, în care s-a reliefat faptul că nu există nicio opoziție între religie și știință, admisibile fiind atât descoperirile științei, cât și adevărul religios, cartea fie religioasă sau tehnică a acoperit dorința de a cunoaște, din care crește și se dezvoltă știința, de altfel, dacă cea mai profundă confirmare într-o interpretare religioasă a universului”.

Cronica timpului, a vremurilor istorice, a cunoașterii dobândite de civilizația umană pe plan uman, religios sau științific își găsește suportul în carte, presă, tipărituri, iar biblioteca rămâne încă un locaș sfânt al păstrării acestui patrimoniu, consfințește eternitatea cărții.

Faptul că oamenii au citit cărți de mii de ani, iar dispozitivele și cărțile electronice au apărut de câteva decenii nu trebuie să provoace teamă bibliotecilor, nici confuzie.

Iată că nu am putut păstra informațiile de pe vechile calculatoare, că suporturile magnetice, compact disk, chiar filme se degradează în timp, nu mai sunt compatibile (exemplul a multe enciclopedii CD-rom care cer sisteme operare vechi) în timp ce cartea cere foarte puțin pentru a rezista 1000 de ani.

În alte câteva articole ale subsemnatului ca: „Energia impune tehnologia” din 2022, <https://www.independentaromana.ro/energia-impune-tehnologia/> caut să clarific într-o oarecare măsură mersul actual al societății. Altele ca „Știința azi se îndreaptă spre cer” din 2023 <https://www.independentaromana.ro/stiinta-azi-se-indreapta-spre-cer/> sau „Motorul pe hidrogen între probleme și performanțe, între mit și realitate” din 2022 <https://www.independentaromana.ro/motorul-pe-hidrogen-intre-probleme-si-performante-intre-mit-si-realitate/> aduc în atenție problemele de fond, puțin filozofice, referitor la spre ce ne îndreptăm când asistăm de la o trecere retrospectivă privind TI, „Tehnologia informației și comunicațiilor – TIC” <https://www.independentaromana.ro/tehnologia-informatiei-si-comunicatiilor-tic/> spre „Inteligența Artificială-„o nouă revoluție tehnologică” <https://www.independentaromana.ro/inteligenta-artificiala-o-noua-revolutie-tehnologica/>